

De haven van Huizen en de botters

Toen het IJsselmeer nog Zuiderzee was, en de verschillende kustplaatsen haar productie-aandeel hadden in de loonende vischvangst, was ook Huizen een belangrijke visschershaven. Ruim 200 botters voerden de letters HZ in hun bruin getaande zeilen. Langs de haven stonden verschillende rookerijen, er waren flinke scheepstimmerwerven, waar regelmatig nieuwe botters gebouwd werden en de Huizer vischventers met hun bekende platte petten, de zoogenaamde „vischkruiers”, vond men over het geheele land verspreid, ja breidden hun zwerftochten zelfs uit tot het Rijnland en Westfalen.

Men kan zich gemakkelijk indenken welk een schitterende aanblik het was als deze groote vloot Vrijdagsmiddags of Zaterdagsmorgens thuisvoer. En als dan de visch, welke nog niet door de opkoopters op zee was afgehaald, aan den vischafslag werd aangevoerd om te worden verkocht, dan was de haven vol bedrijvigheid.

Maar de ons allen welbekende reden, de afdamming van de Zuiderzee, de omvorming tot IJsselmeer, was ook hier de oorzaak, dat deze mooie vloot langzamerhand inkromp, en de enkele botter, die thans nog ter vischvangst trekt, slaagt er niet in ons ook maar op eenigerlei wijze den machtigen aanblik van vroeger te suggereren. De naam Zuiderzee is verdwenen en daarmee tegelijkertijd de mooie stofgeving van dit water: de stoere botter onder vol tuig, alleen of getweeen hun netten sleepende.

Onder het verdwijnen van de vischvangst hadden natuurlijk ook de aanverwante bedrijven sterk te lijden. De langs de haven staande rookerijen werden de een na de ander gesloten en ook de scheepswerven gingen aan het kwijnen. Weliswaar zocht een tiental zeiljachten een veilige ligplaats in het aardige haventje, dat bij de werf behoorde en moest zelfs voor de benodigde winterberging een nieuwe loods gebouwd worden, maar door verschillende omstandigheden kon het wegwijnen van het scheepsbouwbedrijf toch niet tot staan gebracht worden.

De langzaam voortschrijdende industrialisatie van Huizen was zelfs oorzaak, dat de haven een geheel ander aanzien kreeg. In de door de rookerijen verlaten gebouwen vestigden zich kleine industrieën. De alles overheerschende Balatumfabriek breidde zich dermate uit, dat ten langen leste de overgebleven scheepswerf van J. Kok, met het bijbehorende haventje werden opgeslokt. De enorme hoeveelheden vliegash, die deze fabriek met kwistige hand over de haven uitstrooide en het gebrek aan een rustige ligplaats waren oorzaak, dat de zeiljachten Huizen gingen mijden en het zag er alleszins naar uit, dat deze mooie haven voor de zeilsport verloren zou gaan.

De heer Kok, de eigenaar van de laatst overgebleven, en door de uitbreiding der Balatumfabriek verdwenen scheepswerf, dacht er anders over. Geboren Huizenaar en ervaren scheepsbouwer, wilde hij noch zijn geboorteplaats verlaten, noch zijn mooie vak vaarwel zeggen. Van de veronderstelling uitgaande, dat het IJsselmeer een prachtig water is voor de beoefening van de zeilsport, en dat de haven van Huizen voor het Gooische achterland, waar zoovele zeilers wonen, een unieke gelegenheid biedt om als zeilsportcentrum te worden gekozen, werkte hij een plan uit tot stichting van een nieuwe werf, speciaal gebaseerd op de zeilsport. Na veel moeilijkheden te hebben overwonnen slaagde hij er eindelijk in een nieuwe werf te bouwen, aan den overkant van

De nieuwe werf.

het havenkanaal, recht tegenover de kalkfabriek. Een ruime werkloods, gescheiden van een flinke bergloods voor winterberging, een werfkanaal met helling, geven de scheepswerf een outillage, die den eigenaar in de gelegenheid stelt aan de zwaarste hem gestelde eischen te voldoen.

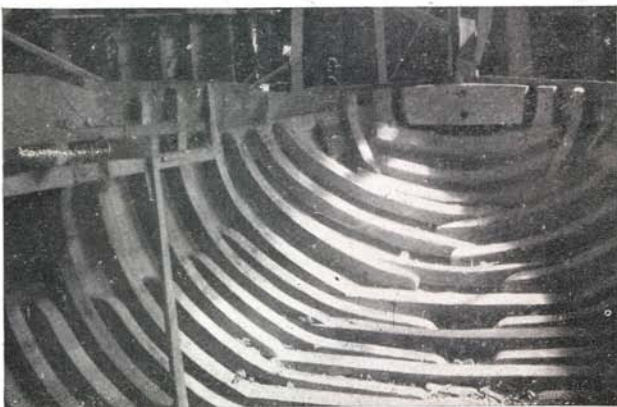
En wat zien wij nu gebeuren? De botter, het schip, dat door de eeuwen heen bewezen heeft zoo bij uitstek geschikt te zijn voor het bevaren van de Zuiderzee en de Wadden, het schip, dat door het ophouden van de vischvangst ten doode was opgeschreven, dat mooie schip zal niet verdwijnen. De botter herleeft in den vorm van zeiljacht. Op de nieuwe werf staan er reeds twee op stapel.

Bekijken wij deze scheepjes eens wat nader. Zooals wellicht wel bekend is heeft de vischbotter een woonruimte in het vooronder, een vasten mast, en daarachter een groote open ruimte met vischbun. De achterstevens is zeer laag gehouden met het oog op de bediening van de netten. Bij het ontwerpen van het nieuwe botterzeiljacht heeft men in het vooronder een prachtige slaaphut met vier kooien gebouwd. De mast is

De „Jitske“ trekt zich weinig aan van den harden wind.

strijkbaar gemaakt. Achter den mast is een mooie woonkajuit, die nog twee reserve-slaapplaatsen biedt en door den achterstevan wat hooger op te bouwen heeft men een mooie, ruime, zelfloozende stuurkuip verkregen, waaronder zich een prachtruimte bevindt voor een eventueelen hulpmotor. De lengte van de thans in aanbouw zijnde jachtjes bedraagt 10.50 m over dek, de breedte van het hoofdspant 3.50 m. De huid is gemaakt van eiken delen 3 cm dik en de zware spanten zijn alle gezaagd uit kromgegroeid eikenhout. De constructie is daardoor zeer solide en massief, en het jacht kan het zwaarste weer op het IJsselmeer doorstaan.

De zware inhouten.

Het zeiloppervlak, bestaande uit grootzeil, fok en kluiver, meet 55 m². In de kajuit, die geheel uit eikenhout is opgebouwd met een eiken betimmering, is stahoogte. W.C. en ruime keuken helpen mee om het scheepje tot een ideale verblijfplaats voor een vakantie, doorgebracht op het IJsselmeer, de Wadden of de Friese meren te maken en aangezien de mast strijkbaar is, staat ook de toegang tot de Zeeuwse stroomen, de rivieren, de Kaag en Loosdrecht open. Ook de minimale diepgang van 65 cm is voor de binnenwateren van zeer groot voordeel. Het dek, dat gemaakt is van 3,5 cm dik teakhout, is

absoluut waterdicht en zeer ruim. Dit is speciaal op breed vaarwater als het IJsselmeer van zeer groot belang bij het manoeuvreeren. Ik zeil zelf een D-klasser en was verleden jaar in Elburg. Met een schipper besprak ik zoo de verschillende modellen der zeiljachten, en deze man van de praktijk maakte toen de volgende opmerking: „Ik vind die scherpe jachtjes heel mooi, maar aan dek kan men niet uit de voeten“. Ik vroeg hem wat hij daarmee bedoelde en zich nader verklarende, deelde hij mij mede, dat, wanneer je met zwaren zeegang op zoo'n scherp jachtje naar voren moet om een fok te bergen, je heel veel kans hebt om met fok en al overboord te gaan. Nu, aan boord van deze bidders kan men in ieder geval wel „uit de voeten“.

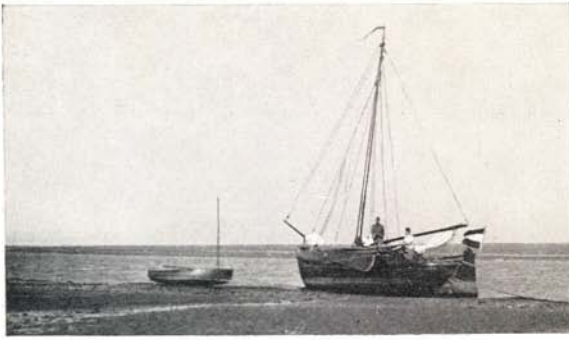
Nu ben ik geen scheepsbouwer en heb geen verstand van scheepsconstructie en scheepsvormen. Maar wel weet ik, dat veel ruimte aan dek en veel comfort onder dek bij een klein scheepje van ca. 10 m niet gepaard kan gaan met snelheid. Wil men een snel schip, dan heeft men geen comfort, en wil men comfort, dan heeft men geen snel schip. Deze bidders nu hebben in ieder geval comfort, en nu doet zich het eigenaardige geval voor, dat ze *niet* traag zijn. Wie wel eens, met een goeden wind op het IJsselmeer zeilende, een botter met volle zeilen voor zich uit heeft zien stuiven, weet bij ondervinding, dat men met een scherp jacht van ongeveer gelijke grootte, de grootste moeite heeft om in te loopen.

Voor de Wadden heeft een platbodem ook nog het groote voordeel, dat men zich niet zoo angstvallig aan de vaargeul behoeft te houden. Ja, men zal zelfs dikwijls met moedwil een zandplaat opzoeken. Valt men dan met eb droog, dan geniet men op zoo'n zandbank van een heerlijk strandleven. Men kan zwemmen, baden, zonnebaden naar hartelust, en indien men overloopt van werklust, wel. . . . dan heeft men een prachtgelegenheid om het onderwaterschip een goede beurt te geven.

Naast het scherpe kieljacht biedt dus ook de botter genoeg voordeelen om als toerjacht te worden gekozen en ik hoop van ganscher harte, dat hij zijn plaats zal blijven behouden. In de stoffeering van het IJsselmeer kunnen wij hem niet missen. In het bekende boek van Van Kampen

„De Zeilsport“ vindt men een uitgewerkt ontwerp van een botter van 9 m.

Maar ik ben van mijn oorspronkelijke onderwerp, de Huizer haven, afgedwaald. Wij hebben nu weer een veilig haventje, dat een rustige ligplaats biedt aan verscheidene jachten. Melden zich voldoende liefhebbers aan, dan kan het haventje worden uitgebreid tot een prachtige jachthaven. En waarom zullen zich geen voldoende liefhebbers aanmelden? Huizen is voor de Gooische watersporters zeer centraal gelegen. Zeilers, die de weliswaar mooie, maar begrensde plassen van Loosdrecht eens willen wisselen tegen

Op het Wad.

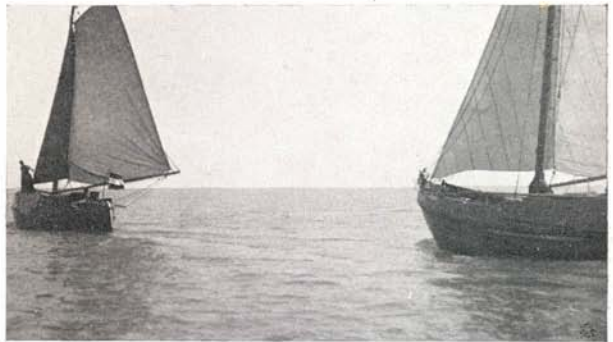
de wijde ruimten van het IJsselmeer, vinden in Huizen een gastvrije ontvangst. Men begrijpe mij goed: zulke plannen zijn alleen uitvoerbaar met een vaartuig, dat geschikt is om het IJsselmeer te bevaren. Voor den goed uitgerusten zeiler biedt het ruime vaarwater van het IJsselmeer een groote bekoring. Als men zoo op een zomerochtend de haven uitvaart en men ziet voor den boeg alleen de ruime, eenigszins nevelige verten van dat groote water, zonder dat de horizon door eenige kustlijn gevormd wordt, dan voelt men direct, dat er een weinig zeemanschap voor noodig is om rustig op zijn doel af te stevenen. Want dat doel ziet men niet, er is geen kustlijn te bespeuren. Men zet zijn koers uit op de kaart. Op de kompasroos, welke op de kaart voorkomt, wordt de koers afgelezen en men zeilt verder op het kompas. De schooten worden vastgezet. De stuurman steekt een pijp op, de bemanning en passagiers maken het zich gemakkelijk aan dek of in de cockpit. Men koestert zich in het zonnetje, er is rust, intense rust, die nog geaccentueerd wordt door het rhythmische gekabbel van de golven tegen den boeg. En zoo kan men uren door zeilen. O, het is verrukkelijk. Plotseling roept er een voor op den boeg „Land in zicht!” Met den kijker wordt gecontroleerd of men wel goed koers gehouden heeft. Eventueel

De „Hetty III” loopt Nijkerk binnen.

correctie wordt aangebracht. Op de kaart wordt de situatie vóór de haven en de positie van den haveningang goed bestudeerd. De betonning wordt door den kijker nauwkeurig opgenomen en vergeleken met de kaart en als dan alles O.K. is, dan stevent men rustig op den havenmond af. Wat is dat toch bijzonder mooi, dat langzaam uit het niet verschijnen! Eerst is het grijs en klein, nietig. Langzamerhand wordt het grooter, het een-tonige grijs lost zich op, men onderscheidt kleuren, men ziet boomen, geveltjes, masten, en alles ziet er uit of het niet echt is, of het speelgoed is. En elke haven heeft weer een ander silhouet, en elke haven ademt de rust van hoogen ouderdom. Zij liggen daar al eeuwen lang, die Zuiderzeehaventjes, en elke plaats heeft een rol gespeeld in onze geschiedenis en draagt daarvan ook de kenteekenen. Elke haven is waard bezocht te worden.

Zeilt men met een scherp jacht van meer dan 1 m diepgang, dan is het in de nabijheid van land steeds oppassen. Regelmatig moet de kaart geraadpleegd worden. Met den slaggaard contro-

Twee botterjachten verlaten Huizen op weg naar Denemarken.

leert men de diepte van het water, want als men met volle zeilen aan den grond vaart, dan is men voorloopig nog niet vlot.

Ik hoop, dat ik er in geslaagd ben uw ambitie op te wekken voor het zeilen op het IJsselmeer.

Op een breed vaarwater zeilt men niet alleen, maar men moet ook *navigeeren* en dat is een belangrijke en aangename uitbreiding der werkzaamheden. En dan hoop ik tevens, dat u de Huizer haven eens met een bezoek zult vereeren.

M. H.